

นโยบายภาษาในแวดวงการศึกษาไทย จากยุคผู้นำชาติพันธุ์สู่ยุคตื่นความสุขให้ประชาชน^๑

มนสิการ เอ่งสุวรรณ^๒

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของนโยบายภาษาที่เกี่ยวกับการศึกษาในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมต้น ๆ แผนการศึกษาแห่งชาติ และคำสัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรี ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๙ หรือตั้งแต่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม จนถึงสมัยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ประเด็นหลักในการวิเคราะห์ คือจำนวนภาษาที่มีการจัดสอนในสถานศึกษา จำนวนเวลาเรียนของแต่ละภาษาที่อนุญาตให้จัดสอน ระดับชั้นเรียน และปัจจัยที่ทำให้นโยบายภาษาในแวดวงการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป ผลการวิจัยพบว่า การประกาศรื้อฟื้นนิยามว่า “ภาษาไทยเป็นภาษาของชาติ” ในรัฐบาลสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ทำให้ภาษาไทยมีบทบาทเป็นทั้งภาษาชาติและภาษาราชการโดยอัตโนมัติ จึงไม่มีกฎหมายหรือระเบียบฉบับใดต้องกำหนดให้ใช้ภาษาไทยเป็นสื่อการสอนอีก แต่ต่อมามีการกำหนดให้เรียนภาษาอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วยปัจจัยทางสังคม เช่น การอพยพย้ายถิ่น การทำธุรกิจ การรับวิทยาการและเทคโนโลยี การรวมกลุ่มประเทศ ฯลฯ จึงมีการเพิ่มชั่วโมงการเรียนภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น รวมทั้งมีการตั้งโรงเรียนเพื่อสอนด้วยภาษาเหล่านี้

^๑ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยศาสตราจารย์วิจัยดีเด่น เรื่อง “บทบาทที่แข่งขันกันระหว่างภาษาประจำชาติกับภาษาอังกฤษในประเทศไทย : การศึกษาการเลือกภาษาในแวดวงกฎหมาย สื่อ การศึกษา วรรณกรรม และการเมือง” ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) และได้นำเสนอในงานประชุมวิชาการเรื่อง “ภาษาอังกฤษกับภาษาไทยใครชนะ : การแข่งขันกันระหว่างภาษาโลกกับภาษาประจำชาติในโลกยุคโลกาภิวัตน์” ณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^๒ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นี้อีกด้วย การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับนโยบายภาษาในแวดวงการศึกษา แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ทางด้านนโยบายภาษาของผู้บริหาร และสถานการณ์การช่วงชิงพื้นที่ระหว่างภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติกับภาษาต่างประเทศ

คำสำคัญ: นโยบายภาษา, แวดวงการศึกษา, หลักสูตรการศึกษา, รัฐบาลไทย

Changes in the Thai national language policy in the education system from the Plaek Phibunsongkhram to Prayut Chan-o-cha periods^๑

Manasikarn Hengsuwan^๒

Abstract

This research attempts to analyze the changes of language policy in education in Thailand by studying information in Thailand's education curriculums, announcements and interviews by prime ministers from 2480-2559 B.E. – that is, from Field Marshal Plaek Phibunsongkhram to General Prayut Chan-O-Cha. The main issues are the number of languages that have been taught in schools, the number of hours of each language is allowed to be taught, and factors that cause changes to language policies in education. The results show that the Nationalist Announcement, which stated that “Thai language is Thailand’s national language”, in the government led by Field Marshal Plaek Phibunsongkhram in 2483 B.E. resulted in Thai language becoming the national and official language. This led to a situation whereby no other curriculum was needed to ensure that Thai language was used in instruction,

^๑ This article is a part of the research project “The Competing of the National Languages and English in ASEAN Countries: Study of Language and Choice in the Domains of Law, Media, Education, Literature and Politics” which is funded by the Thailand Research Fund and presented in the academic conference on “English VS Thai, Which One Wins?: The Competition between the World Language and the National Language in the Globalizing World.”, Faculty of Humanities, Kasetsart University.

^๒ Lecturer of Division of Teaching Thai Language, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chulalongkorn University.

except in cases where it was required to enforce the learning of other languages owing to social changes, such as migration, business, technology advancement and allying with other countries. This caused an increase in learning hours of English, Chinese and Japanese, as well as the establishment of schools that specifically teach those languages. Accordingly, changes in language policies in the education system have been indicators of the visions of government leaders, as well as a sign of the competition between Thai language and other languages.

Keywords: Language Policy, Education Domain, Curriculum, Thai Government

๑. บทนำ

“ภาษา” เป็นคุณสมบัติเฉพาะของมนุษย์ (Chomsky, ๒๐๐๖, p. ๕๙) บทบาทหลักของ “ภาษา” คือเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ทักษะคิด รวมถึงค่านิยมของตนไปยังผู้อื่น โดยมีเป้าหมายให้ผู้อื่นเข้าใจความคิด ความต้องการของตน (Amberg & Vause, ๒๐๑๐, p. ๓-๕; McWhorter, ๒๐๐๔, p. ๔) ดังนั้น เมื่อมนุษย์ใช้ภาษาในการสื่อสาร ย่อมแสดงความเป็นตัวตนด้วย ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อ้างใน ชิตชยางค์ ยมาภัย และชไมภัค เตชส์ลอนันต์, ๒๕๕๖, น. ๑) ที่ว่า “ภาษานอกจากจะเป็นเครื่องมือแสดงความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วโลกแล้ว ยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นวัฒนธรรม อารยธรรม และเอกลักษณ์ประจำชาติอีกด้วย” พระราชดำรัสดังกล่าว ได้ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสาร เป็นเอกลักษณ์ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมประจำชาติไทย

นอกจากนี้ “ภาษา” ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า (ทรงพร ทาเจริญศักดิ์ และบำรุงสุข สุรชาติ, ๒๕๕๒, น. ๑) “ภาษาเป็นเครื่องผูกพันมนุษย์ต่อมนุษย์แน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น และไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้คนรู้สึกเป็นพวกเดียวกันแน่นอนได้เท่ากับพูดภาษาเดียวกัน” การกำหนดให้คนในชาติมีภาษาทางการเพียงภาษาเดียว ยังเอื้ออำนวยให้การรวม การสร้าง และการปกครองชาติ ทำได้ง่ายมากขึ้น ทั้งนี้หลักการหรือแนวทางปฏิบัติใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทุกภาษาที่มีใช้อยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่งเรียกว่า “นโยบายภาษา” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๓, น. ๒๔๗; พรพิบูล เเพ็งแจ่ม, ๒๕๕๕)

ทฤษฎีนโยบายภาษาของ จาคส์ เลอแคลร์ค (Leclerc, ๒๐๐๙ อ้างใน ทรงพร ทาเจริญศักดิ์ และบำรุงสุข สุรชาติ, ๒๕๕๒, น. ๑๓-๑๔) ระบุว่า ประเทศไทยเป็น ๑ ใน ๑๒ ประเทศที่มีแนวโน้มนโยบายแบบผสมกลมกลืน (Assimilation policy) ที่มุ่งให้ประชาชนทุกชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในชาติร่วมกัน ต้องพูดภาษาเดียวกันเท่านั้น สภาวการณ์ดังกล่าวนับเป็นการดูดกลืนภาษาของชาติพันธุ์ย่อยอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่ามี การกำหนดให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคมของทุกปีเป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ เพื่อรณรงค์ให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าภาษาไทยด้วย

วิทย์ วิศทเวทย์ (๒๕๔๔) อ้างว่า ความพยายามที่จะกำหนดให้ภาษาไทยกลาง เป็นภาษาชาติปรากฏอย่างเด่นชัดอยู่ในพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งบังคับให้โรงเรียนทุกแห่งสอนภาษาไทยตามแบบแผนของราชการ และจำกัดการใช้ ภาษาของชาติพันธุ์อื่นให้ลดลง กล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. ๒๕๖๑ อาจถือเป็นนโยบายภาษาชาติอย่างเป็นทางการฉบับแรกของประเทศไทย

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนยังเห็นว่า ทิศทางการกำหนดนโยบายภาษาเป็นอย่างไรใด ก็ขึ้นอยู่กับความคิดและทัศนคติที่มีต่อภาษาของผู้นำชาติในขณะนั้น ผู้นำประเทศเป็น ตัวแทนทัศนคติของสังคมไทย การทำความเข้าใจนโยบายรัฐมนตรีในฐานะที่เป็นผู้นำ ของประเทศไทย ย่อมสะท้อนให้เห็นทัศนคติของสังคมไทยที่มีต่อภาษาไทยหรือภาษา ต่างประเทศได้ ดังที่อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (๒๕๔๗, น. ๓๕๕) ได้ตั้งสมมติฐานไว้ในงาน วิจัยเรื่อง ความเข้มข้นของการใช้คำภาษาอังกฤษในภาษาไทยปัจจุบัน ว่า “...ความเข้มข้น ของการใช้คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยมีความสัมพันธ์กับนโยบาย และแนวปฏิบัติ ของผู้นำประเทศ ยิ่งผู้นำมีแนวอนุรักษ์ภาษาไทยหรือต่อต้านภาษาต่างประเทศมาก เท่าใด การใช้คำ ภาษาต่างประเทศในภาษาไทยก็จะน้อยมากเท่านั้น...” ดังนั้น ทัศนคติ ของผู้นำประเทศที่มีต่อภาษาย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นแนวทางปฏิบัติของผู้นำประเทศ ต่อภาษานั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาและนำเสนอความเปลี่ยนแปลงของนโยบายภาษาในช่วง ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย หรือตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ รวมระยะเวลาที่ใช้เป็นขอบเขตในการศึกษาทั้งสิ้น ๘๐ ปี เหตุผลสำคัญที่ผู้เขียนเลือกศึกษา นโยบายภาษาในช่วงเวลานี้เป็นเพราะผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายภาษาชาตินั้น ไม่ได้เป็นสิทธิ์ขาดของพระมหากษัตริย์ เพียงพระองค์เดียวดังเช่นสมัยก่อน การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่เป็นการตัดสินใจที่มาจากคณะรัฐบาล ที่มีนายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศไทยซึ่งได้รับการยอมรับจากประชาชน ในชาติให้เป็นตัวแทนของตน ดังนั้น การศึกษาแนวคิดของผู้นำประเทศจึงเป็นภาพสะท้อน แนวคิด ทัศนคติ และสถานการณ์ภาษาของสังคมไทยในขณะนั้นได้

ผู้เขียนใช้ข้อมูลที่รวบรวมมาจากเอกสารด้านการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรการศึกษา ซึ่งมีรัฐบาลเป็นผู้วางทิศทางนโยบายและประกาศใช้ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๐-พ.ศ. ๒๕๕๙ รวมจำนวน ๘ ฉบับ นอกจากนี้ยังได้รวบรวมแถลงการณ์ และคำสัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรี เพื่อแสดงให้เห็นแนวคิดของผู้นำรัฐบาลที่มีต่อ นโยบายภาษาที่แถลงผ่านสื่อสาธารณะ ทั้งในเรื่องของจำนวนภาษา จำนวนเวลาเรียน ของแต่ละภาษาที่อนุญาตให้มีการจัดสอนในชั้นเรียนระดับต่าง ๆ ว่ามีการเปลี่ยนแปลง ของจำนวนภาษา และจำนวนชั่วโมงการเรียนการสอนของแต่ละภาษาเป็นไปใน ทิศทางใด

ผู้เขียนเชื่อว่าภาษาที่ได้รับการสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนในสถาน ศึกษา หรือมีการเพิ่ม-ลด ชั่วโมงการสอน ย่อมจะเป็นสิ่งแสดงถึงความสนใจ หรือ การให้คุณค่าแก่ภาษานั้น ๆ จากรัฐบาลซึ่งเป็นผู้ออกนโยบายทางการศึกษาในขณะนั้น ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถวิเคราะห์ให้เห็นปัจจัยทางสังคมอันเป็นผลมาจาก ความต้องการของประชาชน ที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการวางนโยบายภาษาของรัฐบาลได้อีก ทางหนึ่งด้วย อาทิ การเพิ่มศัภษาทางภาษา การเปิดตลาดการค้ากับต่างชาติ เป็นต้น

๒. นโยบายภาษาที่ปรากฏจากเอกสารทางการศึกษา ระหว่างปี

พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๕๕๙

การศึกษานโยบายภาษาในแวดวงการศึกษาของไทยสามารถศึกษาได้จาก หลักสูตรการศึกษาลุ่มต่าง ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้แผนการศึกษาชาติในแต่ละยุคสมัย โดย หลักสูตรการศึกษาที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ คัดเลือกจากหลักสูตรฉบับที่ประกาศใช้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ซึ่งเป็นปีแรกที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จนถึงหลักสูตรการศึกษาที่ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นหลักสูตรฉบับที่กำลัง ใช้อยู่ในปีที่ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี

หลักสูตรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ๑๘ หลักสูตร ดังแสดงในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างแผนการศึกษาและหลักสูตรของไทย

แผนการศึกษา	หลักสูตร	
แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๓๙	หลักสูตร พ.ศ. ๒๕๔๐	- ประมวลศึกษา ภาค๒ หลักสูตรชั้นประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๐
		- ประมวลศึกษา ภาค ๒ หลักสูตรชั้นมัธยมต้น และมัธยมปลาย พุทธศักราช ๒๕๔๐
	หลักสูตร พ.ศ. ๒๕๔๓	- หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๔๓
		- หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓
แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔	หลักสูตร พ.ศ. ๒๕๔๘	- หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๘
		- หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๘
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓	หลักสูตร พ.ศ. ๒๕๐๓	- หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๐๓
		- หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๐๓
		- หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๐๓
		- หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๐๓
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐	หลักสูตร พ.ศ. ๒๕๒๑	- หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑
		- หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑
		- หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔
	หลักสูตร พ.ศ. ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)	- หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง ๒๕๓๓)
		- หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง ๒๕๓๓)
		- หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง ๒๕๓๓)
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕		- หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔
		- หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑

๒.๑) นโยบายภาษาภายใต้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๗๙

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๗๙ เป็นแผนการศึกษาฉบับแรกที่ประกาศใช้ในยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก ครอบคลุมหลักสูตร พ.ศ. ๒๕๘๐ และหลักสูตร พ.ศ. ๒๕๙๓

แผนฉบับนี้แตกต่างจากแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๗๕ บางประการคือ ประการแรก คือ มีการเปลี่ยนชื่อเรียกการศึกษาสาย “วิสามัญ” เป็น “อาชีวศึกษา” (จรรยา วงศ์สายัณห์, ๒๕๓๒, น. ๒๐) ประการถัดมาคือการแบ่งระดับชั้นการศึกษาใหม่เป็น ๔ : ๓ : ๓ คือ ระดับประถมศึกษา ๔ ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๓ ปี (ม.ศ.๑-ม.ศ.๓) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ๓ ปี (ม.ศ.๔-ม.ศ.๖)

ความแตกต่างอีกประการหนึ่ง คือการกำหนดให้เรียนวิชาภาษาอังกฤษอย่างชัดเจน แต่ไม่ใช้คำว่า “ภาษาต่างประเทศที่ ๑” อย่างที่เคยระบุในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.๒๕๗๕

นอกจากนี้ ระดับชั้นเตรียมอุดมศึกษาซึ่งเป็นระดับชั้นใหม่ที่เพิ่งเริ่มมีในแผนการศึกษานี้ได้กำหนดให้เรียนภาษาต่างประเทศ ๒ ภาษา โดยภาษาหนึ่งเป็นภาษาอังกฤษ อีกภาษาหนึ่งให้เลือกเรียนระหว่างภาษาจีนและภาษาฝรั่งเศส ส่วนโรงเรียนอาชีวศึกษามีภาษาจีนให้เลือกเรียน ดังแสดงในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ นโยบายภาษาภายใต้แผนการศึกษา พ.ศ. ๒๕๗๙ (ปรับจาก เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา, ๒๕๕๙, น. ๖๑)

ระดับการศึกษา	มุกศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา (ม.ศ.)		เตรียมอุดมศึกษา	อุดมศึกษา
สามัญศึกษา			ม.ต้น อังกฤษ	ม.ปลาย อังกฤษ ภาษาต่างประเทศที่ ๒	ภาษาอังกฤษ จีน/ฝรั่งเศส	ภาษาอังกฤษ จีน/ฝรั่งเศส/ เยอรมัน/บาลี/ สันสกฤต
อาชีวศึกษา			อศ.ขั้นต้น ภาษาจีน	อศ.ขั้นกลาง ภาษาจีน	อศ.ขั้นสูง ภาษาจีน	

ในช่วงเวลาของการใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๓๙ รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. ๒๕๓๙ ด้วย ซึ่งกำหนดให้สอนทุกวิชาเป็นภาษาไทย แต่ในปัดต่อมา ด้วยความต้องการเรียนภาษาต่างประเทศของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้น รัฐบาลจึงได้กำหนดให้แต่ละสถานศึกษาสามารถสอนภาษาต่างประเทศได้ แต่ต้องไม่เกิน ๕.๓๐ ชั่วโมง/สัปดาห์

การประกาศใช้กฎหมายการศึกษานี้ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อโรงเรียนสอนภาษาจีนหรือเรียกกันโดยทั่วไปว่าโรงเรียนจีน เนื่องจากใช้ภาษาจีนเป็นสื่อในการสอนด้วย ดังนั้น เมื่อรัฐบาลกำหนดให้โรงเรียนทุกประเภทสอนทุกวิชาเป็นภาษาไทย ย่อมทำให้โรงเรียนสอนภาษาจีนจัดการเรียนการสอนอย่างลำบาก นับเป็นกลยุทธ์อันแยบคายของรัฐบาล ในการลดจำนวนโรงเรียนสอนภาษาจีนให้น้อยลง เพราะโรงเรียนเหล่านี้ ไม่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษาเท่านั้น แต่ยังคงใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการปลุกฝั่งลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๕, น. ๔)

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๔๐ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งอยู่เบื้องหลังการบริหารและการวางนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลคณะราษฎรมาโดยตลอด ๕ ปี ได้ก้าวขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วงนี้ยังคงใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๓๙ เช่นเดิม ในช่วงนี้ยังมีการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๙ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๓ โดยมีเนื้อความ ดังนี้

“รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๙: เรื่อง ภาษาและหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี

๑. คนชาติไทย จะต้อง ยกย่อง เคารพและนับถือภาษาไทย และต้องรู้สึกเป็นเกียรติยศในการพูดหรือใช้ภาษาไทย
๒. คนชาติไทย จะต้องถือว่า หน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีประการที่หนึ่งนั้น คือ ศึกษาให้รู้หนังสือไทยอันเป็นภาษาของชาติ อย่างน้อยต้องให้อ่านออกเขียนได้ ประการที่สอง คนชาติไทยจะต้องถือเป็นหน้าที่อันสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุน แนะนำ ชักจูงให้พลเมืองที่ยังไม่รู้ภาษาไทย หรือยังไม่รู้หนังสือไทย ให้ได้รู้ภาษาไทย หรือให้รู้หนังสือไทยจนอ่านออกเขียนได้”

การประกาศรัฐนิยมดังกล่าว นับว่าเป็นการยกย่อง เชิดชูภาษาไทย จนทำให้เกิดความศรัทธาว่า ภาษาไทยเป็นมากกว่าแค่ภาษาหนึ่ง ฉะนั้น คนไทยทุกคนจึงมีหน้าที่ที่จะต้องซักจูงใจให้คนต่างชาติหันมาเรียนรู้และใช้ภาษาไทยให้ได้ ทั้งนี้ อุดมวโรดมลิขิตต์ (อ้ายโน นันทนา วงศิรินวรัตน์ ๒๕๕๘, น. ๕๒) ได้กล่าวว่า การประกาศรัฐนิยม “ภาษาไทยเป็นภาษาของชาติ” นี้ เป็นการระบุนโยบายภาษาที่ชัดเจนครั้งแรก และครั้งเดียวจวบจนวันนี้

แม้ว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม จะสนับสนุนให้ใช้ภาษาไทยตามลัทธิชาตินิยม แต่กลับมีคำสั่งให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดสอนแผนกกลางคืนขึ้น เพื่อจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน เพราะภาษาทั้งสามเป็นภาษาของชาติมหาอำนาจที่กำลังต่อสู้กันในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ และกำลังขยายวงการสู้รบเข้าใกล้ประเทศไทยมากขึ้น

เมื่อกองทัพญี่ปุ่นได้เข้ามาตั้งฐานบัญชาการรบที่เมืองไทย ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ รัฐบาลไทยได้มอบหมายให้โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดสอนวิชาภาษาญี่ปุ่นจำนวน ๔ ชั่วโมง/สัปดาห์ ให้แก่นักไทย ตามคำเรียกร้องของกองทัพญี่ปุ่น

๒.๒) นโยบายภาษากายใต้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๙๔

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๙๔ ซึ่งนับเป็นแผนการศึกษาฉบับแรกที่ประกาศใช้ในสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครอบคลุมหลักสูตร พ.ศ. ๒๔๙๘ ซึ่งกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ๕ จำนวนชั่วโมง/สัปดาห์ เฉพาะโรงเรียนที่ขออนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการแล้ว (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘ ก, น. ๓) ส่วนระดับอุดมศึกษากำหนดให้นักศึกษาแผนกอักษรศาสตร์เรียน ๑๐ ชั่วโมง/สัปดาห์ ในขณะที่นักศึกษาแผนกวิทยาศาสตร์เรียน ๙ ชั่วโมง (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘ ข, น. ๖) และบรรจุวิชาภาษาญี่ปุ่นเป็นอีกวิชาเลือกหนึ่งในหมวดภาษา ของชั้นเตรียมอุดมศึกษา ดังแสดงในตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ นโยบายภาษาภายใต้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ (ปรับจาก เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา, ๒๕๕๔, น. ๖๒)

ระดับการศึกษา	อนุบาล	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา (ม.ศ.)		เตรียมอุดมศึกษา	อุดมศึกษา
สามัญศึกษา		ภาษาอังกฤษ / ภาษาจีน	ม.ต้น	ม.ปลาย	ภาษาอังกฤษ บาลี / จีน/ ฝรั่งเศส/ญี่ปุ่น	ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส/ เยอรมัน
วิชาชีพศึกษา			ภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศที่ ๒		
อาชีวศึกษา			อศ.ชั้นต้น ภาษาจีน	อศ.ชั้นปลาย ภาษาจีน	อศ.ชั้นสูง ภาษาจีน	

แม้จะไม่ได้ตัดวิชาภาษาจีนออกจากแผนการศึกษานับนี้ แต่ในทางปฏิบัติ การเรียนการสอนภาษาจีนก็ยังคงถูกกีดกันตามนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ (สาทร ศรีเกตุ, ๒๕๕๖, น. ๑๑๓) โดยรัฐบาลรับแนวนโยบายต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์มาเป็นนโยบายหลักด้านความมั่นคงซึ่งถือว่าภัยคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ เสรีนิยมที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำ

๒.๓) นโยบายภาษาภายใต้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓

รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งเป็นแผนการศึกษานับแรกที่ใช้คำว่า “แห่งชาติ” (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕ ข, น. ๑๑) ครอบคลุมหลักสูตร พ.ศ. ๒๕๐๓ โดยกำหนดภาษาต่างประเทศที่อนุญาตให้จัดสอนในสถานศึกษา ๕ ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และภาษาญี่ปุ่น นอกจากนี้ ยังไม่ให้มีการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ในระดับประถมศึกษาต้น (ป.๑-ป.๔) เว้นแต่จะมีการยื่นขออนุญาตสอนนอกเวลา แต่ห้ามสอนเกิน ๕ ชั่วโมง/สัปดาห์ จากเวลาเรียนรวมทุกวิชา ๒๕ ชั่วโมง/สัปดาห์ ดังแสดงในตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ (ปรับจาก เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา, ๒๕๔๙, น. ๗๑)

ระดับการศึกษา	การศึกษา ก่อน ประถมศึกษา (อนุบาล)	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา		อุดมศึกษา	
		ป.ต้น (ภาษาจีน/ ภาษาอังกฤษ)	ป.ปลาย ภาษาอังกฤษ	ม.ต้น ภาษาอังกฤษ	ม.ปลาย ภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศที่ ๒	ต่ำกว่าปริญญา ตรี อังกฤษ/ฝรั่งเศส/ จีนญี่ปุ่น/เยอรมัน	สูงกว่า ปริญญาตรี
		การศึกษานิตย / การศึกษาสงเคราะห์					

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ รัฐบาลได้ประกาศห้ามเรียนภาษาต่างประเทศในชั้นประถมศึกษาต้นอย่างเด็ดขาด โดยจะเริ่มเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นภาษาที่ ๒ จำนวน ๓-๕ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากเวลาเรียนรวมทุกวิชาทั้งหมด ๓๐ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๐๓ ข, น. ๔) เมื่อผู้เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปลาย (ป.๕ - ป.๗) แล้ว

การกำหนดใช้คำว่าภาษาที่ ๒ และภาษาที่ ๓ ในแผนการศึกษานี้ เป็นเพียงการบอกลำดับการเรียนรู้ ไม่ได้หมายถึงระดับความสำคัญของภาษา ดังนั้น คำว่าภาษาที่ ๒ จึงหมายถึง ภาษาต่างประเทศที่เรียนเป็นลำดับที่ ๒ สำหรับการเรียนในระดับมัธยมต้นนั้น หลักสูตรกำหนดให้นักเรียนสายสามัญเรียนภาษาอังกฤษจำนวน ๔-๖ ชั่วโมง/สัปดาห์ ในขณะที่นักเรียนสายอาชีพเรียนเพียง ๔ ชั่วโมง/สัปดาห์เท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๐๓ ค, น. ๑๐) ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทุกสายวิชาจะต้องเรียนวิชาภาษาอังกฤษ-ก. สัปดาห์ละ ๔ ชั่วโมง นอกจากนี้ นักเรียนแผนกวิทยาศาสตร์ แผนกศิลปะ หรือแผนกทั่วไป ต้องเรียนวิชาเพิ่มเติม ภาษาอังกฤษ-ข สัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๐๓ ง, น. ๑๑-๑๖)

๒.๔) นโยบายภาษาภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐

ภายหลังจากใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ มาเป็นเวลา ๑๗ ปี รัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ก็ได้มีการปรับปรุงและประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ และใช้ต่อเนื่องไปจนถึงรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ โดยครอบคลุมหลักสูตร พ.ศ. ๒๕๒๑ และหลักสูตร พ.ศ. ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

แผนการศึกษาชาติฉบับนี้แบ่งระดับชั้นการศึกษาใหม่เป็น ๖: ๓: ๓ คือ ระดับประถมศึกษา ๖ ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๓ ปี (ม.๑-ม.๓) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ๓ ปี (ม.๔-ม.๖) ดังแสดงในตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ นโยบายภาษาภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ (ปรับจาก เมฮาวิ ยุทธพงษ์ธาดา, ๒๕๔๔, น. ๗๑)

ระดับการศึกษา	การศึกษาก่อน	ประถมศึกษา (ภาษาอังกฤษ)	มัธยมศึกษา		อุดมศึกษา	
	ประถมศึกษา (อนุบาล)		ภาษาอังกฤษ / ภาษาฝรั่งเศส ๒	ภาษาอังกฤษ / ภาษาต่างประเทศ	อนุปริญญา ภาษาอังกฤษ, ภาษาต่างประเทศอื่นๆ	สูงกว่า ปริญญาตรี
	การศึกษาพิเศษ					

ในระยะเริ่มต้นแผนการศึกษาฉบับนี้ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ ยังคงไม่ให้สอนภาษาต่างประเทศในระดับประถมศึกษา จนกระทั่งหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) จึงอนุญาตให้จัดสอนวิชาภาษาอังกฤษได้ ๕ คาบต่อสัปดาห์หรือ ๒๐๐ ชั่วโมง/ปี (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๗, น. ๑๓๙) และมีการกำหนดให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาต้นสามารถเลือกเรียนภาษาอังกฤษหรือภาษาฝรั่งเศส ได้ไม่เกิน ๖ คาบต่อสัปดาห์ จากเวลาเรียนรวมทฤษฎี ๓๕ คาบต่อสัปดาห์

ต่อมาเมื่อ รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้วางนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการส่งเสริมให้นักธุรกิจต่างชาติมาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่ประเทศจีนได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ รัฐบาลไทยจึงมุ่งฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศจีนเพื่อให้กลับมาเป็นประเทศคู่ค้าของประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังจากอยู่ในยุคต่อต้านคอมมิวนิสต์มานาน (สาทร ศรีสุเกตุ, ๒๕๕๖, น. ๑๑๓) ฉะนั้น ในช่วง

ปลายของแผนการศึกษาฉบับนี้ จึงได้ให้ความสำคัญกับภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ด้วยการสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ มากขึ้น

๒.๕) นโยบายภาษาภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับต่อมาคือ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ มีระยะการประกาศใช้ในช่วงรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ซึ่งมีการระบุไว้ในแนวนโยบายภาษา ข้อที่ ๑๐ ว่า

“ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า การติดต่อสื่อสารด้านวิทยาการ การค้า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม”

(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๖, น. ๒๐)

การกำหนดนโยบายการศึกษาเช่นนี้ มีนัยแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาต่างประเทศมาก อีกทั้งยังถือเป็นการสานต่อนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” ของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในทุกระดับชั้น และอนุญาตให้จัดตั้งสถานศึกษาที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศได้ทุกภาษา เพื่อเป็นการเพิ่มความหลากหลายทางภาษา และเสริมศักยภาพทางภาษาให้กับคนไทย โดยมีจุดมุ่งหมายว่า ผู้ที่จบการศึกษาด้วยแผนการศึกษาชาติฉบับนี้ สามารถสื่อสารกับนานาชาติด้วยภาษาต่างประเทศได้อย่างดี ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ ๖

ตารางที่ ๖ นโยบายภาษาภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕ (ปรับจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, น. ๒๕๓๖)

ระดับการศึกษา	การศึกษาก่อน ประถมศึกษา (อนุบาล) ภาษาอังกฤษ / ภาษาจีน	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา		อุดมศึกษา	
		ภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศที่ ๒	ภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศที่ ๒	ภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศที่ ๒	อนุปริญญา ภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศอื่นๆ	สูงกว่า ปริญญาตรี
การศึกษาคณิต						

ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ มีการปรับรายละเอียดในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เช่น การกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ ๑ ซึ่งในที่นี้ คำว่าภาษาต่างประเทศที่ ๑ หมายถึง การมีความสำคัญเป็นอันดับ ๑ ทำให้แตกต่างจากแผนการศึกษาชาติฉบับก่อนหน้านี้ ที่หมายถึงลำดับการเรียนรู้ ไม่ได้หมายถึงระดับความสำคัญของภาษา

ในระหว่างที่ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐบาลนายชวน หลีกภัย ได้รับสนองพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ และประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒) ซึ่งถือเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกของไทย โดยมีสาระสำคัญหลายประการ เช่น การกำหนดเรียกกระตบการศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษาว่า “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” ซึ่งรัฐมีหน้าที่จัดให้พลเมืองไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี นอกจากนี้ยังกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำหน้าที่กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นใช้แทน เพื่อให้สถานศึกษานำไปยึดเป็นแนวทางการออกแบบรายวิชา ชั่วโมงเรียน ฯลฯ ได้ตามอัธยาศัย โดยมีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ และ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประกาศใช้ภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ประกาศใช้ในสมัยนายทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้นำรัฐบาล หลักสูตรฉบับนี้ มีการแบ่งระดับชั้นการเรียนใหม่ แบ่งออกเป็น ๔ ระยะ แล้วเรียกว่า ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓) ช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-ป.๖) ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) และ ช่วงชั้นที่ ๔ (ม.๔-ม.๖) อีกทั้งยังเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้

สถานศึกษาสามารถกำหนดชั่วโมงการเรียนการสอนแต่ละรายวิชาได้เองตามดุลยพินิจของสถานศึกษา เพียงแต่จะต้องมีชั่วโมงการเรียนของทุกรายวิชารวมกันไม่เกินที่กำหนดไว้ในโครงสร้างภาพรวมหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔, น. ๖-๗) เช่น ช่วงชั้นที่ ๑-๒ รวมเวลาเรียน ๘๐๐-๑,๐๐๐ ชั่วโมงต่อปี ส่วนช่วงชั้นที่ ๓ รวมเวลาเรียน ๑,๐๐๐-๑,๒๐๐ ชั่วโมงต่อปี และช่วงชั้นที่ ๔ ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า ๑,๒๐๐ ชั่วโมงต่อปี ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ ๗

ตารางที่ ๗ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๔ (ปรับจาก กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔, น. ๘)

	เวลาเรียน										
	ช่วงชั้นที่ ๑			ช่วงชั้นที่ ๒			ช่วงชั้นที่ ๓			ช่วงชั้นที่ ๔	
	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖	ม.๑	ม.๒	ม.๓	ม.๔-ม.๖	
● กลุ่มสาระการเรียนรู้											
ภาษาไทย											
ภาษาต่างประเทศ											
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	๘๐๐-๑,๐๐๐ ชั่วโมง/ปี			๘๐๐-๑,๐๐๐ ชั่วโมง/ปี			๑,๐๐๐-๑,๒๐๐ ชั่วโมง/ปี			ไม่น้อยกว่า ๑,๒๐๐ ชั่วโมง/ปี	

นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดให้นักเรียนทุกชั้นปีเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และวิชาภาษาต่างประเทศอื่น ๆ อย่างเช่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาอาหรับ ภาษาบาลี และภาษากลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น โดยที่สถานศึกษาสามารถใช้ดุลยพินิจในการเปิดสอนได้เองอีกด้วย ส่วนระดับชั้นอุดมศึกษาก็มีการกำหนดให้นิสิต นักศึกษาเรียนภาษาอังกฤษตลอดหลักสูตร อย่างน้อย ๑๒ หน่วยกิต และกำหนดให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องจัดทดสอบวัดสมรรถภาพทางภาษาอังกฤษของนิสิต นักศึกษาด้วย

การที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้สิทธิ์แก่สถานศึกษาในการกำหนดชั่วโมงการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชาเอง ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ ดังที่ระบุในความนำของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๒, น. ๑) ว่า การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ประสบปัญหาด้านการจัดเนื้อหาแต่ละรายวิชาไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งตรงกับรัฐบาลนายอภิสิทธิ์

เวชชาชีวะ จึงมีการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๒, น. ๒๑) ซึ่งมีการกำหนดชั่วโมงการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชาให้ชัดเจนขึ้น ดังรายละเอียดในตารางที่ ๘

ตารางที่ ๘ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ (ปรับจากกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๒, น. ๒๓)

	เวลาเรียน										
	ระดับประถมศึกษา						ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น			ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4 - ม.6	
● กลุ่มสาระการเรียนรู้											
ภาษาไทย	200	200	200	160	160	160	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)	
ภาษาต่างประเทศ	40	40	40	80	80	80	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)	
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	800	800	800	800	800	800	840 (21 นก.)	840 (21 นก.)	840 (21 นก.)	1,560 (39 นก.)	
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	ไม่เกิน 1,000 ชั่วโมง/ปี						ไม่เกิน 1,200 ชั่วโมง/ปี			รวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง/ปี	

เมื่อพิจารณาข้อมูลตารางที่ ๘ จะสังเกตได้ว่า ระดับชั้นประถมศึกษา มีการจัดจำนวนชั่วโมงเรียนวิชาภาษาไทยและวิชาภาษาอังกฤษไม่เท่ากัน ชั่วโมงเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา ป.๑-ป.๓ มี ๒๐๐ ชั่วโมงต่อปี หรือเฉลี่ย ๕ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และลดเหลือเพียง ๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในชั้น ป.๔-ป.๖ ในขณะที่วิชาภาษาอังกฤษกำหนดให้ระดับชั้นประถมศึกษา ป.๑-ป.๓ เรียนประมาณ ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และเพิ่มเป็น ๒ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในชั้น ป.๔-ป.๖ เมื่อเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดให้มีเวลาเรียนภาษาไทยกับภาษาอังกฤษเท่ากัน

ต่อมาเมื่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้ามาบริหารประเทศ โดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้มีการแถลงนโยบายหรือให้สัมภาษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงนโยบายภาษาของรัฐบาลในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เช่น มีแผนการพัฒนาและการปฏิรูปการศึกษาให้เพิ่มเวลาเรียนเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษในช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓) จากเรียนภาษาอังกฤษสัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง เป็นสัปดาห์ละ ๕ ชั่วโมง (ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ, ๒๕๕๙, น. ๒๒-๒๓) ส่งผลให้จำนวน

ชั่วโมงเรียนวิชาภาษาอังกฤษและวิชาภาษาไทยในระดับชั้น ป.๑-ป.๓ เท่ากันคือ ๒๐๐ ชั่วโมงต่อปี และหากสถานศึกษาใดไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ สามารถสอนวิชาอื่นเป็นภาษาอังกฤษทดแทนได้

นอกจากนี้ รัฐบาลยังสนับสนุนให้ใช้แอปพลิเคชันชื่อ Echo English (ออร์พรรณฤทธิ์มัน และ บัลลังก์ โรหิตเสถียร, ๒๕๕๙) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนภาษาอังกฤษได้ตลอดเวลา อีกทั้งยังสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดทำป้ายคำศัพท์บอกสถานที่ต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพื่อสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมเป็นภาษาอังกฤษอีกทางหนึ่งด้วย

ผลจากการศึกษานโยบายภาษาผ่านหลักสูตรการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้นำรัฐบาลในแต่ละยุคสมัย ยังคงให้ความสำคัญแก่ภาษาไทยในฐานะภาษาชาติ แต่ก็เพิ่มระดับความสำคัญให้กับ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาต่างประเทศอื่น ๆ มากเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามยุคสมัยที่ก้าวหน้าขึ้น เนื่องจากต้องการเตรียมกำลังพลซึ่งเป็นทรัพยากรของชาติ ให้พร้อมรับมือและก้าวทันสากลประเทศ

๓. นโยบายภาษาของผู้นำรัฐบาลผ่านรายการทางวิทยุและโทรทัศน์

คำให้สัมภาษณ์ในรายการทางวิทยุและโทรทัศน์ของผู้นำรัฐบาลเป็นอีกแหล่งข้อมูลหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นแนวคิดและทัศนคติที่มีต่อนโยบายภาษาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแถลงผ่านรายการที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ดำเนินรายการหลักด้วยตนเอง รายการดังกล่าวนี้นับเป็นช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนทุกระดับ ก่อให้เกิดการเผยแพร่แนวคิดของรัฐบาลเข้าถึงประชาชนผู้ฟังมากขึ้น ลักษณะรายการทางวิทยุและโทรทัศน์เช่นนี้ เริ่มมีครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ตรงกับสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร

อย่างไรก็ตาม แม้ข้อมูลจากรายการวิทยุและโทรทัศน์จะไม่สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบกับเอกสารลายลักษณ์อักษรของทางราชการ แต่ย่อมทำให้เห็นนโยบายภาษาของผู้นำรัฐบาลของไทย ในช่วงทศวรรษล่าสุดนี้ได้

ผู้เขียนรวบรวมข้อมูลจากแถบบันทึกเสียงการที่ผู้นำรัฐบาล ๔ ท่าน แถลงผ่านรายการวิทยุและโทรทัศน์ ๕ รายการ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ ๙

ตารางที่ ๙ นโยบายของผู้นำรัฐบาลซึ่งแถลงผ่านรายการทางวิทยุและโทรทัศน์

รายการ	ผู้นำรัฐบาล	จำนวนครั้งที่พูดถึงภาษา		
		เทป	ไทย (ครั้ง)	ต่างประเทศ (ครั้ง)
รายการ นายกษัตริย์คุยกับประชาชน	ดร.ทักษิณ ชินวัตร	12	0 0%	1 8.33%
รายการ เชื้อมันประเทศไทยกับนายกอภิสิทธิ์	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	29	2 6.89%	1 3.45%
รายการ รัฐบาลยิ่งลักษณ์พบประชาชน	นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร	34	1 2.94%	2 5.89%
รายการ คินความสุขให้คนในชาติ	พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา	116	4	16
ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน			3.45%	13.8%

ข้อมูลที่รวบรวมมาแสดงในตารางที่ ๙ นั้น ได้รวบรวมมาจากคลิปวิดีโอในอินเทอร์เน็ต เท่าที่สืบค้นได้ ณ วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยพบข้อมูลจากรายการนายกษัตริย์คุยกับประชาชน จำนวน ๑๒ ครั้ง รายการ เชื้อมันประเทศไทยกับนายกอภิสิทธิ์ จำนวน ๒๙ ครั้ง รายการรัฐบาลยิ่งลักษณ์พบประชาชน จำนวน ๓๔ เทป รายการคินความสุขให้คนในชาติ และ รายการศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จำนวน ๑๑๖ ครั้ง โดยผู้เขียนจะฟังและนับจำนวนครั้งของการให้สัมภาษณ์ถึงภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ โดยมีเกณฑ์การนับว่า ไม่ว่าในแต่ละครั้งจะมีการกล่าวถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับภาษามากน้อยเท่าไรก็ตาม จะนับเป็น ๑ ครั้งเท่านั้น ตัวอย่างการถอดความจากแถบบันทึกเสียงบางรายการ เช่น

“....โลกข้างหน้าเป็นโลกที่ไร้พรมแดน เพราะฉะนั้น เขาคาดหวังจากคนรุ่นใหม่อย่างพวกท่านอย่างไรบ้าง คาดหวังให้พวกท่านมีความรู้ ๓ อย่าง ๑. อินเทอร์เน็ต ๒. ภาษาอังกฤษ ๓. วัฒนธรรมนานาชาติ เพราะว่าทุกอย่างเป็นสากล...”

นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร

“...เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการปฏิรูประบบความรู้ของสังคมไทย อันประกอบด้วย การยกระดับองค์ความรู้ให้ได้มาตรฐานสากล พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น จัดให้มีระบบการจัดการความรู้ ปฏิรูป

หลักสูตรการศึกษาทุกระดับให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก
ที่เทียบเท่ากับมาตรฐานสากลบนความเป็นท้องถิ่นและความเป็น
ไทย....”

นายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร

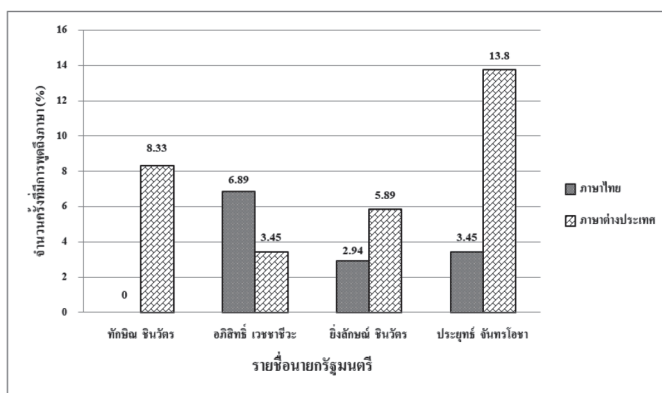
“...ส่งเสริมให้แรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศอย่างมี
ศักดิ์ศรีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการฝึกอบรมทักษะฝีมือและ
ทักษะการใช้ภาษา...”

นายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

“...ต้องเดินหน้าสร้างการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ
และภาษาเพื่อนบ้านในอาเซียนให้มากขึ้น...”

นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา

เมื่อนับจำนวนครั้งที่พูดถึงแต่ละภาษาแล้ว ก็จะนำมาคิดเทียบจำนวน
แถบบันทึกเสียงเป็น ๑๐๐% และแสดงออกมาเป็นแผนภูมิที่ ๑ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑ นโยบายของผู้บริหารรัฐบาลซึ่งแสดงผ่านรายการโทรทัศน์

จากแผนภูมิที่ ๑ แสดงให้เห็นว่าจากจำนวนเทปรายการที่รวบรวมมาทั้งหมดนั้น นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ไม่พูดถึงภาษาไทยเลย ซึ่งตรงข้ามกับนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่พูดถึงภาษาไทยมากที่สุดคิดเป็น ๖.๘๙% ส่วนนายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชานั้น พูดถึงภาษาอังกฤษ ๑๓.๘๐% ซึ่งถือเป็นผู้ที่พูดถึงภาษาอังกฤษมากที่สุด รองลงมาคือนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรที่พูดถึงภาษาอังกฤษ ๘.๓๓% และนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะพูดถึงภาษาอังกฤษน้อยที่สุดคือ ๓.๔๕%

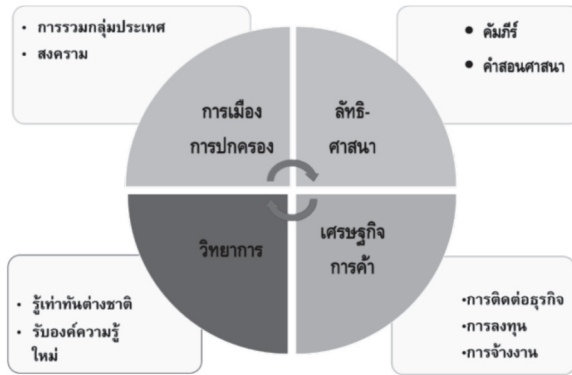
นอกจากนี้ ผู้เขียนยังพบข้อสังเกตบางประการว่า ถึงแม้ว่านายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา จะพูดถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย จนดูเหมือนเป็นผู้นิยมหรือมีทัศนคติทางบวกต่อภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ แต่ก็แทบไม่มีการพูดหรือใช้คำภาษาอังกฤษปนภาษาไทยเลย เว้นแต่เป็นคำเฉพาะคำทับศัพท์ หรือประโยคจำเพาะที่จำเป็นต้องใช้คำภาษาอังกฤษจริง ๆ

ในขณะที่นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร นิยมใช้ภาษาไทยปนกับภาษาอังกฤษค่อนข้างมาก ไม่มีการพูดถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยเลย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (๒๕๔๗, น. ๓๕๖) ที่ว่า “...นายกฯทักษิณไม่มีทัศนคติที่เด่นชัดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภาษาไทย สำหรับภาษาอังกฤษนั้น ท่านดูเหมือนไม่มีความคิดต่อต้านเลย แต่กลับเห็นว่ามีคามสำคัญมากในโลกปัจจุบัน...”

ลักษณะการใช้ภาษาต่างประเทศปนภาษาไทยของผู้นำทั้ง ๒ ท่านนี้ อาจเป็นผลมาจากการตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญของการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศเป็นอย่างมาก และอาจเป็นเพราะนายกรัฐมนตรีทั้ง ๒ ท่านไม่ได้เห็นว่าการใช้ภาษาอังกฤษปนเข้ามาในภาษาไทยเป็นเรื่องเสียหาย ดังนั้น ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกผ่านภาษาเช่นนี้ ย่อมสามารถนำมาใช้วิเคราะห์มุมมองความคิดของผู้นำที่มีต่อการกำหนดนโยบายภาษาในแต่ละช่วงเวลาได้ด้วย

๔. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายภาษา

จากการพิจารณานโยบายภาษาของผู้นำรัฐบาลที่กล่าวไปข้างต้น ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตถึงความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายภาษานั้น เกิดจากปัจจัยสำคัญ ๔ ปัจจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ ๑ โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ ๑ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายภาษาของไทย

เมื่อพิจารณาแผนภาพที่ ๑ จะเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือ กำหนดนโยบายภาษา ตามการตั้งข้อสังเกตของผู้เขียน ออกเป็น ๔ ด้านด้วยกัน คือ ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง ปัจจัยด้านลัทธิ-ศาสนา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจการค้า และปัจจัยด้านวิทยาการ โดยแต่ละปัจจัยเองก็ยังมีอิทธิพลต่อกันและกันอีกด้วย ดังแสดงรายละเอียดในข้อ ๔.๑ - ๔.๔

๔.๑) ปัจจัยด้านการเมือง-การปกครอง

ตลอดช่วง ๘๐ ปีหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายภาษาเพื่อให้สอดคล้องตามกลางกระแสการเมืองโลก ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีการสนับสนุนให้เรียนภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน เนื่องจากเป็นชาติที่มีกำลังพลมาก และเป็นขั้วใหญ่ในการทำสงครามครั้งนี้ ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นได้เข้ามาตั้งกองบัญชาการหลักที่ประเทศไทย ได้มีการร้องขอให้มีการสอนภาษาญี่ปุ่นในสถานศึกษา เมื่อรัฐบาลไทยพิจารณาแล้วเห็นว่าหากไม่ทำตามคำร้องขอนี้ ก็อาจทำให้ฝ่ายญี่ปุ่นไม่พอใจจนอาจสร้างความเสียหายให้กับประเทศไทยได้ รัฐบาลไทยจึงกำหนดให้มีการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นจำนวน ๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในสถานศึกษา ก็เพื่อลดการเผชิญหน้ากันระหว่างกองทัพญี่ปุ่นและกองทัพไทย

นอกจากนี้ การรวมกลุ่มประเทศอาเซียน ๑๐ ประเทศซึ่งมีความหลากหลายทางภาษา จึงกำหนดภาษาอังกฤษให้เป็นภาษากลาง (Lingua Franca) ของประชาคมอาเซียนตามที่ระบุในกฎบัตรอาเซียน (The ASEAN Charter) เมื่อประเทศไทยเป็นสมาชิกของกลุ่มอาเซียนก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎนี้ด้วยเช่นกัน และหากคนไทยไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ก็ย่อมเสียโอกาสหรือไม่สามารถเก็บเกี่ยวประโยชน์จากการรวมกลุ่มประเทศได้อย่างเต็มที่ ผลจากการกำหนดเช่นนี้ ทำให้รัฐบาลไทยต้องเร่งพัฒนาศักยภาพภาษาอังกฤษให้แก่คนไทย ด้วยการเพิ่มชั่วโมงเรียนต่อสัปดาห์ จากเดิม ๑ ชั่วโมง เป็น ๕ ชั่วโมง นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้ออกประกาศเรื่องนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อเพิ่มศักยภาพ เพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรคนในการแข่งขันกับประเทศอื่นต่อไป

๔.๒) ปัจจัยด้านวิทยาการ

จุดมุ่งหมายหนึ่งของการเรียนภาษาอื่น ๆ นอกเหนือจากภาษาไทยก็เพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้วิทยาการจากต่างชาติให้มากขึ้น โดยเฉพาะองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีจากชาติตะวันตก ซึ่งใช้ภาษาอังกฤษ เยอรมัน และฝรั่งเศสเป็นภาษาหลัก ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) มีพระบรมราโชวาทไปถึงพระราชโอรสที่ศึกษาอยู่ต่างประเทศเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๘ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๑) ว่า

“...วิชาที่จะออกไปเรียนนั้น ก็คงต้องเรียนภาษาแลหนังสือในสามภาษา คืออังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ให้ได้แม่นยำชัดเจน คล่องแคล่ว จนถึงแต่งหนังสือได้สองภาษาเป็นอย่างน้อย...แต่บัดนี้จะขอตกเตือนอย่างหนึ่งก่อนว่าซึ่งให้ออกไปเรียนภาษาวิชาการในประเทศยุโรปนั้น ใ้ว่าจะต้องการเอามาใช้แต่เฉพาะภาษาฝรั่งทุกอย่างฝรั่งนั้นอย่างเดียวนั้น ภาษาไทยแลหนังสือไทยซึ่งเป็นภาษาของตัว หนังสือของตัว คงจะต้องใช้อยู่เป็นนิจจงเข้าใจว่าภาษาต่างประเทศนั้นเป็นแต่พื้นของความรู้ เพราะวิชาความรู้ในหนังสือไทยที่มีผู้แต่งไว้ั้นเป็นแต่ของเก่า ๆ มีน้อย เพราะ

มิได้สมาคมกับชาติอื่นช้านาน เหมือนวิชาการในประเทศยุโรปที่ได้
สอบสวนซึ่งกันแลกัน จนเจริญรุ่งเรืองมากแล้วนั้น ฝ่ายหนังสือ
ไทยจึงไม่พอที่จะเล่าเรียน จึงต้องไปเรียนภาษาอื่นเพื่อจะได้เรียน
วิชาให้กว้างขวางออก แล้วจะเอากลับลงมาใช้ปนภาษาไทยทั้งสิ้น
เพราะฉะนั้นจะทิ้งภาษาของตัวเอง ให้ลืมถ้อยคำที่จะพูดให้ลืมเสียฤจะ
ลืมวิธีเขียนหนังสือไทย ที่ตัวได้ฝึกหัดแล้วเสียนั้นไม่ได้เลย ถ้ารู้แต่
ภาษาต่างประเทศ ไม่รู้เขียนอ่านแปลลงเป็นภาษาไทยได้ ก็ไม่เปน
ประโยชน์อันใด ถ้าอย่างนั้นหาจ้างแต่ฝรั่งมาใช้เท่าไร เท่าไรก็ได้
ที่ต้องการนั้นต้องให้กลับแปลภาษาต่างประเทศลงเป็นภาษาไทยได้
จึงจะนับว่าเปนประโยชน์...”

เมื่อพิจารณาพระบรมราชาโชวาทข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญแก่ภาษาไทย เทียบเท่าภาษาตะวันตก
ทั้ง ๓ ภาษา โดยทรงมุ่งหวังในพระราชโอรสรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อให้เข้าใจ และ
เก็บเกี่ยวความรู้มาถ่ายทอดเป็นภาษาไทย เพื่อเผยแพร่ให้คนไทยเข้าใจหรือมีความรู้
เช่นเดียวกับคนตะวันตกมี พระราชดำริเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงมอง
การณ์ไกล เพราะแม้กระทั่งในปี ๑๓๐ ปีต่อมา แนวคิดการศึกษาภาษาต่างประเทศเพื่อ
เปิดโอกาสในการรับองค์ความรู้ใหม่ ก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดนโยบายภาษา
ดังเช่นที่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาได้กล่าวไว้ในรายการ “คืนความสุขให้ประชาชน”
วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙ ว่า

“...ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล ก็มีสวนสำคัญอย่างยิ่งใน
การที่จะเข้าถึงแหล่งวิชาการ เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง ให้อยู่ในระดับ
ที่ทัดเทียมกับผู้แข่งขันชาติอื่น ๆ ทั่วโลก..”

คำกล่าวนี้ เป็นการย้ำให้เห็นว่า การรู้ภาษาต่างประเทศนอกจากจะทำให้รู้
เท่าทันต่างชาติแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ รัฐบาล
จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา ด้วยการเพิ่มจำนวนเวลาการฝึกฝนภาษา
อังกฤษให้มากขึ้น

๔.๓) ปัจจัยด้านลัทธิ-ศาสนา

ประเทศไทยให้เสรีภาพพลเมืองในการนับถือศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มี การระบุนหรือยกศาสนาใดศาสนาหนึ่งมาเป็นศาสนาประจำชาติ ดังนั้นประชาชนจึงมี สิทธิในการสืบสาน ถิ่นทอดหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือได้อย่างเต็มที่ รัฐบาล จึงสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนภาษาเพื่อการเรียนรู้ศาสนาเช่น การเรียนภาษาบาลี ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม หรือโรงเรียนพุทธศาสนา การเรียนภาษาอาหรับและภาษา มลายูซึ่งเป็นภาษาที่ใช้บันทึกคำสอนของศาสนานะบี มูฮัมหมัด ในคัมภีร์อัลกุรอานให้ แก่นักเรียนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม หรือโรงเรียนปอเนาะ เป็นต้น

นอกเหนือจากการเป็นภาษาเพื่อใช้เผยแผ่ศาสนาแล้ว กระทรวงศึกษาธิการ ยังได้กำหนดให้วิชาภาษาบาลีและภาษาอาหรับ อยู่ในกลุ่มวิชา PAT ๗ - ความถนัด ทางภาษาต่างประเทศ ร่วมกับภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน เพื่อให้นักเรียนเลือกสอบสำหรับการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย (Admission) อีกด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อสนับสนุนให้เห็นความสำคัญของภาษาบาลีและภาษาอาหรับที่ นอกเหนือไปจากการเป็นภาษาเพื่อสืบทอดศาสนา

๔.๔) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจการค้า

เศรษฐกิจการค้าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการกำหนดนโยบายภาษา เพราะ ความสำเร็จในการค้าขาย ขึ้นอยู่กับการสื่อสารที่ชัดเจนและถูกต้อง มิฉะนั้นแล้วจะทำให้ เกิดผลเสียตามมาอย่างมาก เช่น การทำสินค้าเพี้ยนไปจากความต้องการของลูกค้า การลงทุนผิดพลาด เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว การสื่อสารด้วยภาษาเดียวกันกับคู่ค้าย่อม สร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เกิดความสบายใจที่จะเจรจาทางการค้าระหว่งกันได้ มากกว่าการเจรจาด้วยภาษาอื่น

ทั้งนี้รัฐบาลในแต่ละสมัยย่อมมีการกำหนดนโยบายภาษาอันเนื่องมาจาก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจการค้าที่แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับประเทศคู่ค้า ในช่วงเวลานั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ภาษาจีน โดยตั้งแต่สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาจนถึง สมัยของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ไทยมีนโยบายไม่คบค้ากับประเทศที่ปกครองใน ระบบคอมมิวนิสต์ จึงทำให้ไทยมีนโยบายภาษาจีนในช่วงเวลานั้นถูกลดความสำคัญไป

จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ รัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เริ่มปรับเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ต่างประเทศกับจีน ความสัมพันธ์ทางการค้าไทยกับจีนจึงค่อย ๆ ดีขึ้น ในรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เพราะมีตัวบ่งชี้ว่า นักลงทุนชาวจีนได้หันมาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น และด้วยความต้องการของนักลงทุนธุรกิจชาวไทยที่ต้องการไปลงทุนในจีนเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ภาษาจีนได้รับความนิยมและมีความต้องการเรียนภาษาจีนมากขึ้นเรื่อย ๆ สอดคล้องกับข้อมูลจากกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (๒๕๖๐) ที่ว่าประเทศจีนเป็นคู่ค้าอันดับ ๑ ของไทย

นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะทางภาษาของแรงงาน ก็เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจและการค้าอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายภาษาของไทย เช่น รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ให้สัมภาษณ์ ในรายการ *คืนความสุขให้ประชาชน* วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๗ ว่า

“...ขอให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมคนงานไทย แจ้างคนไทยให้มากขึ้น มีความก้าวหน้าในทุกระดับ อันนี้คงต้องเร่งในเรื่องของภาษาอังกฤษด้วย เพราะว่าจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษในการควบคุม ในการสั่งการ และช่วยสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนา...”

คำแถลงดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับคำแถลงนโยบายรัฐบาลต่อรัฐสภาของนายเกษภสิทธิ เวชชาชีวะ เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ว่า

“.....ส่งเสริมให้แรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศอย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการฝึกอบรมทักษะฝีมือและทักษะการใช้ภาษา.....เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน พัฒนาแรงงานฝีมือทั้งในด้านคุณภาพและความรู้ด้านภาษา.....”

จากตัวอย่างคำแถลงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความรู้ภาษาต่างประเทศ เป็นสิ่งสำคัญที่แรงงานต้องมี เพื่อจะได้ยกระดับเป็นแรงงานฝีมือซึ่งย่อมทำให้ได้รับค่าแรงสูงตามไปด้วย

๕. สรุป

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นการกำหนดนโยบายภาษาในแวดวงการศึกษา ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๐-พ.ศ. ๒๕๕๙ หรือตรงกับรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้นำที่ประชาชนจดจำสโลแกนว่า “เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย” จนถึงรัฐบาลของพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้นำรัฐบาลปัจจุบันที่ประชาชนจดจำว่า “ยุคคืนความสุขให้ประชาชน” ผู้เขียนพบว่า ผู้มีบทบาทกำหนดนโยบายภาษาก็คือผู้นำรัฐบาลซึ่งมีอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศ โดยมีกระทรวงธรรมการ หรือ กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบันเป็นผู้นำแนวคิดของผู้นำไปปฏิบัติให้สำเร็จ

เมื่อเวลาผ่านไป ผู้นำรัฐบาลแต่ละยุคก็ยิ่งให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศมากขึ้น โดยแสดงให้เห็นผ่านหลักสูตรการศึกษาของไทยมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการกำหนดให้เริ่มเรียนภาษาต่างประเทศตั้งแต่ระดับชั้นเด็กเล็ก เพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียนเพื่อให้มีการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่น ๆ อย่างเข้มข้น นอกจากนี้ รัฐบาลยังเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศผ่านแอปพลิเคชัน รายการสอนภาษาทางวิทยุและโทรทัศน์ต่าง ๆ

ด้วยเหตุนี้ นโยบายภาษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาของคนในชาติให้ดีขึ้น รัฐบาลควรระดมทรัพยากรและงบประมาณในการพัฒนาเทคนิค อุปกรณ์ บุคลากร เพื่อช่วยบ่มเพาะภาษาต่างประเทศของคนไทยให้อยู่ในระดับสูงขึ้นไป เปรียบเสมือนเป็นใบเบิกทางไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจการค้า การศึกษา วิทยาการ การเมืองการปกครองและศาสนาต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (๒๕๓๖). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.**

๒๕๓๕. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๕๓). **พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (๒๕๕๔). **ปรัชญาการศึกษาไทย ๒๕๑๑-๒๕๓๕**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๔๘ ก). **หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๘**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๔๘ ข). **หลักสูตรอุดมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๘**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๐๓ ก). **หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พ.ศ. ๒๕๐๓**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๐๓ ข). **หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๐๓**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๐๓ ค). **หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. ๒๕๐๓**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๐๓ ง). **หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๐๓**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๓๓). **หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๓๕). **เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการเรื่อง การกำหนดนโยบายการสอนภาษาต่างประเทศและโรงเรียนสอนภาษาจีน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: กองโรงเรียนนโยบายพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๔๔). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๕๒). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สาทร ศรีเกตุ. (๒๕๕๖). ภาพสะท้อนและพลังขัดแย้งของกระบวนการเป็นสากลของรัฐบาล ในเพลงลูกทุ่งไทย. **วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ**. ๔๓(๒).

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (๒๕๔๗). “ความเข้มข้นของการใช้คำภาษาอังกฤษในภาษาไทย
ปัจจุบัน” ใน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และคณะ. **รัฐันภาษา รัฐันการเมือง**. กรุงเทพฯ:
ขอคิดด้วยคน.

อรพรพรรณ ฤทธิมัน และ บัลลังก์ โรหิตเสถียร. (๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙). **Echo English
พร้อมให้ดาวน์โหลดแล้ว**. สืบค้นเมื่อ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐ จาก [http://
www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=๔๔๗๔๗&Key=
news_act](http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=๔๔๗๔๗&Key=news_act)

ภาษาอังกฤษ

Amberg, Julie S. and Vause, Deborah J. (2010). **American English History,
Structure, and Usage**. Cambridge University Press. New York.

Chomsky, Noam. (2006). **Language and Mind**. 3rded. Cambridge University
Press. New York.

LeClerc, J. (2009). **Recueil des Législations Linguistiques Dans le Monde**
(Vol. ๑-๖) Quebec : Office Québécois de la Langue Française.

McWhorter, John. (2004). **the Story of Human Language: Part I**. The Teaching
Company Limited Partnership.